

Kommunal.

**RÄTT BEMANNING OCH
BARNGRUPPSSTORLEK!**

FÖR EN LIKVÄRDIG FÖRSKOLA

Sepideh Westerberg

Målbilden om en likvärdig och högkvalitativ förskola

- Barn som gått i en förskola av hög kvalitet presterar bättre under skolgången.
- I förskolor av hög kvalitet anses omsorg och lärande vara lika viktiga
- Förskolans räckvidd är isig en fråga om likvärdighet; förskolan som institution har vuxit - både antal inskrivna barn och i uppdraget med ambitiös läroplan
- Barn från utsatta områden ett större utbyte av förskolan

Vad innebär kvalitet i förskolan?

- Olika kvalitetsmått; ”strukturkvalitet”, ”processkvalitet” och ”resultatkvalitet”.
- Två konfliktlinjer
 - 1) våra politiska motståndare vill helst diskutera ”resultatkvalitet” - (valfrihet att välja och föräldraundersökningar - kundnöjdhet)
 - 2) Konflikten mellan pedagogisk kvalitet, ”processkvalitet”, där läroplanen är uttömmande om relationer mellan personal och barn och de materiella förutsättningarna, ”strukturkvaliteten” att leverera på det.

Mer enhetlig och statlig styrning behövs

- Rapporten synliggör diskrepansen mellan statliga målsättande nivån och kommunala resurssättande nivån
- Personaltäthet/barngruppsstorlekar är däremot inte reglerad utan sätts av kommuners ambitioner förutsättningar.
- Personalen kläms mellan statliga kvalitetskrav och kommunernas otillräckliga resurssättning

Exempel på processkvalitet i läroplanen

Enligt läroplanen ska arbetslaget i förskolan: *”skapa förutsättningar för barnen att lära känna sin närmiljö och de samhällsfunktioner som har betydelse för det dagliga livet samt att ta del av det lokala kulturlivet”*

- I Kommunals enkät svarade 63 procent av barnskötarna uppgav att de undviker att planera aktiviteter på grund av bristande bemanning

Kommunal.

Krisen som etsade sid fast

- Kraftiga personalnedskärningar
- Inte återhämtat sig Källa: Skolverket
- Nytt och större uppdrag
- År 1990 var det 4,4 barn/årsarbetare
- 8 år senare var det 5,7 barn/årsarbetare

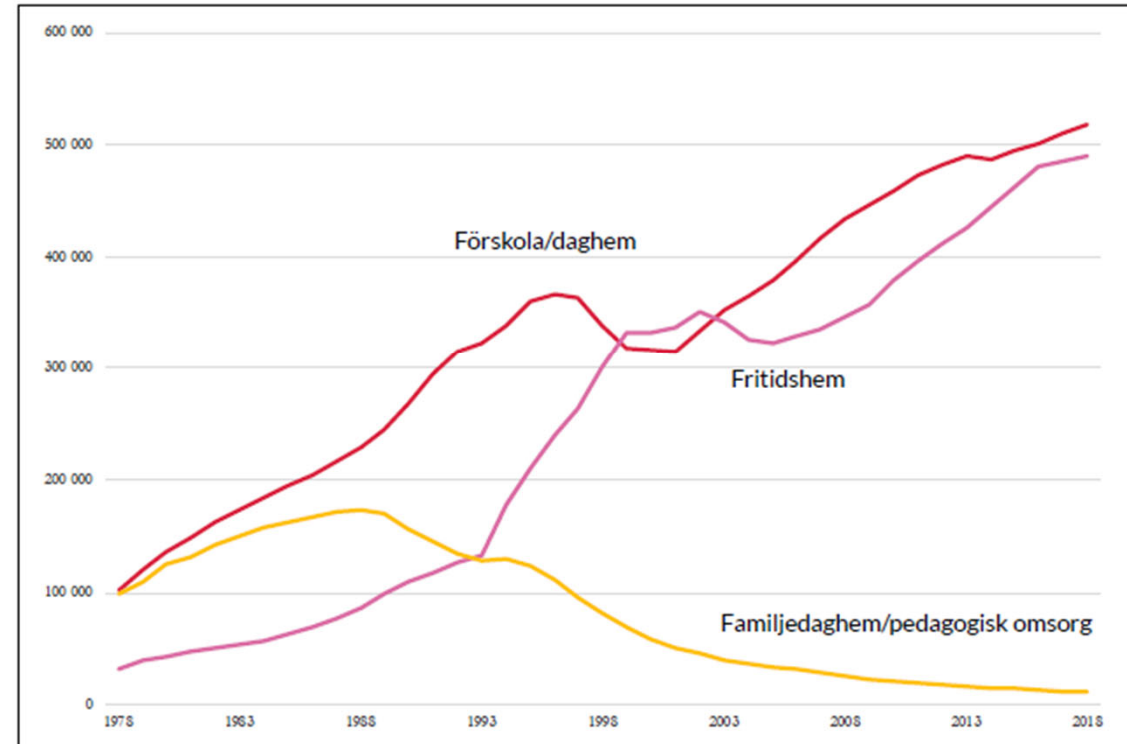
År	Barn/årsarbetare	Genomsnittlig gruppstorlek
1990	4,4	14,4
1992	4,8	15,7
1994	5,2	16,5
1996	5,5	16,9
1998	5,7	16,5
2000	5,4	-
2002	5,3	17,4
2004	5,4	17,2
2006	5,1	16,7
2008	5,3	16,9
2010	5,4	16,9
2012	5,3	16,9
2014	5,3	16,9
2015	5,2	16,7
2016	5,2	15,9
2018	5,1	15,4
2020	5,1	14,8
2022	5,1	15,2

Kommunal.

Fler barn

- Andelen barn som går i förskolan har ökat från cirka 70 procent 1990 till 94 procent idag (gäller ålder 3-5 år)
- Ny ambitiös läroplan 2019 = högt ställda statliga mål
- Men resurssättningen görs kommunalt
- ambitioner och förutsättningar varierar

Diagram 1: Antal barn inskrivna i förskola/daghem, familjedaghem/pedagogisk omsorg 1978-2018 och fritidshem 1978-2017

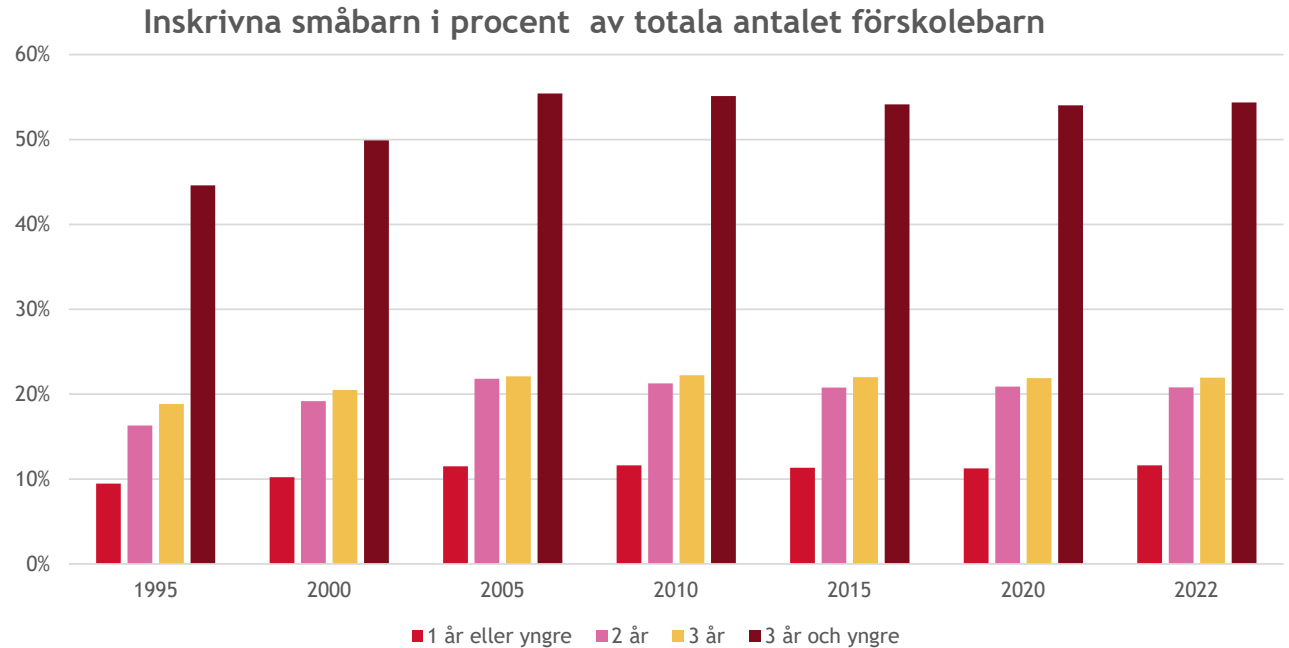

Källa: Barn och personal i förskola (2019)

Urholkade resurser

Barnen på förskolan allt yngre

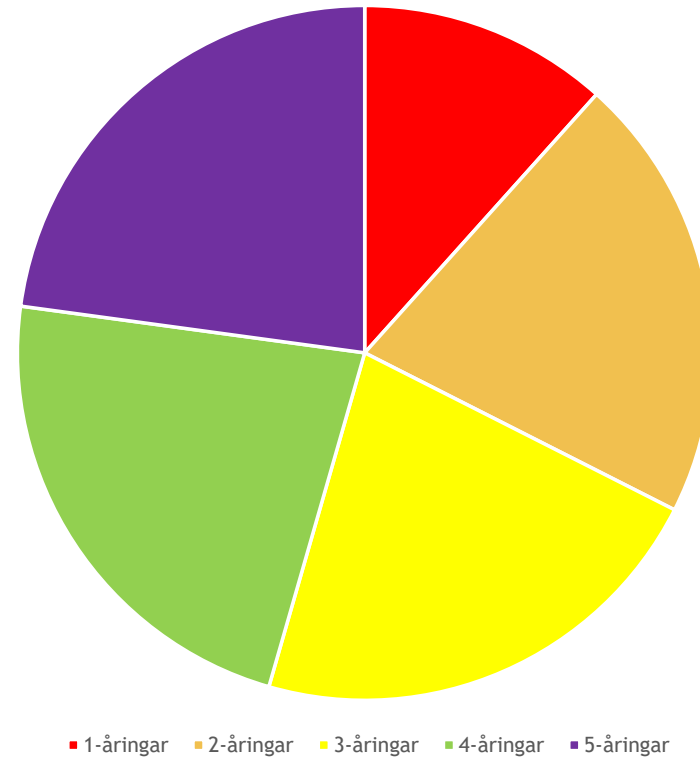
- År 1998 var det nästan 42 procent av 1-åringarna jmf 50 procent 2021
- År 1998 var 74 procent av 2-åringarna inskrivna jmf med ca 91 procent 2021.

Småbarnen utgör majoritet

- Totalt utgör småbarnen, 1-3-åringarna, 55 procent av förskolebarnen.

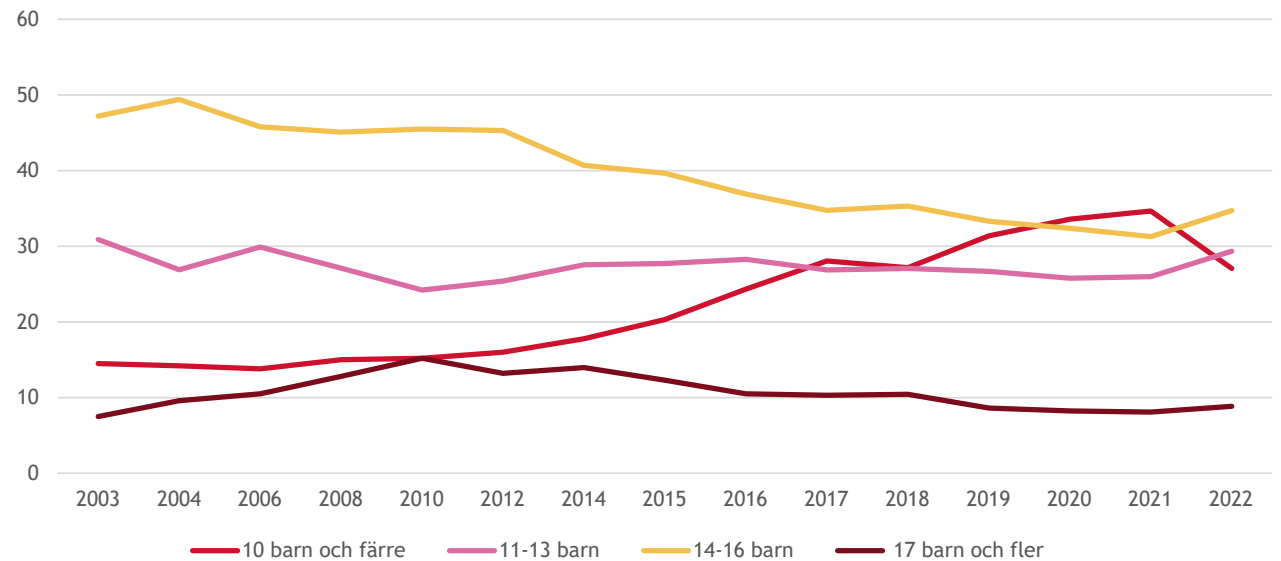
Andelar av förskolebarnen

Mer än varannan småbarnsgrupp för stor!

- Åldersindelade småbarnsgrupper högt över riktmärket med högst 12 barn
 - 2022 var 54,3 procent för stora
- Största barngrupperna med "17 barn och fler" fördubblades 2003-2010 från 7,5 till 15,2 procent.
- Positivt trendbrott 2014/15
- Nu vänder det igen negativt.

Grupstorlekar för barn 1-3 år i procentandelar

Urholkade resurser

Barnen har längre vistelsetider

- De ökade vistelsetiderna mellan 2005-2012 motsvarande en personalnedskärning på 7 procentenheter
- den genomsnittliga vistelsetiden i förskolan ökade från 29 till 31 timmar
- Skolverket har inte uppdaterat vistelsetiderna på över tio år men Kommunal får indikationer på att de ökat ytterligare

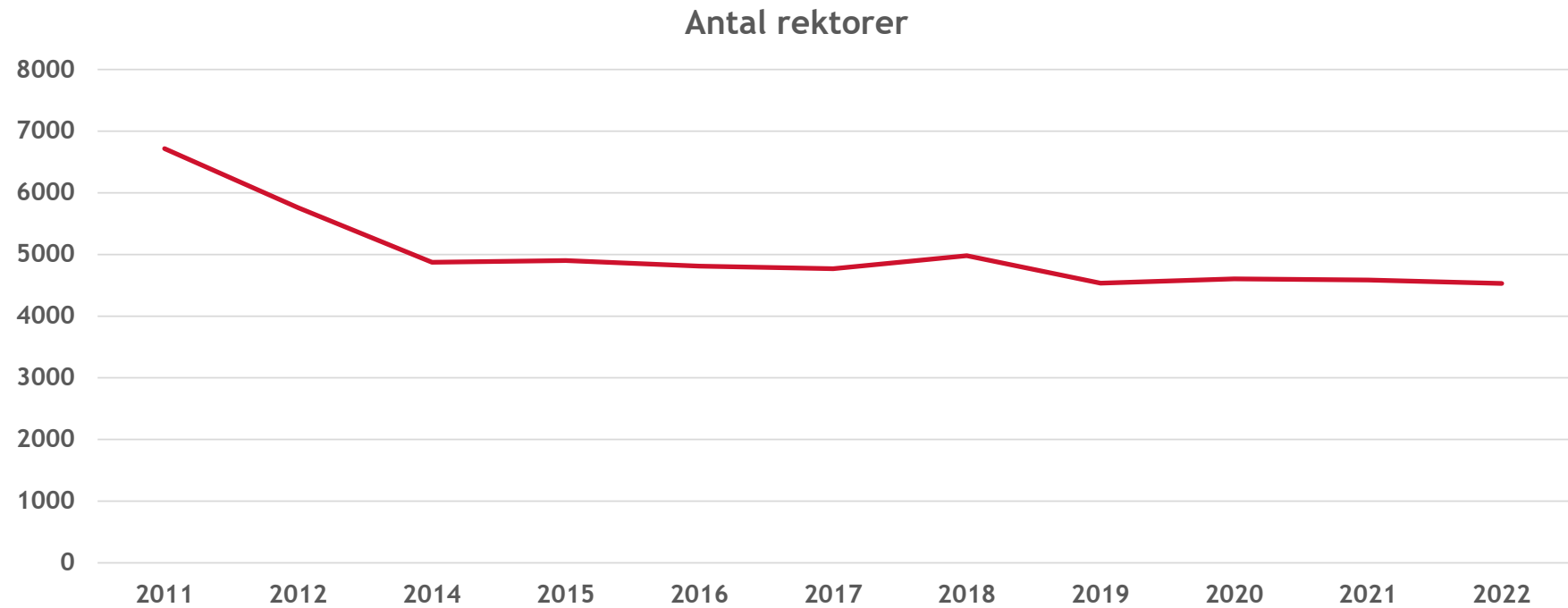
Kommunal.

Förskoleenheternas storlek ökar

Procentuell fördelning av antalet inskrivna barn per förskoleenhet:

År	1-25 barn	26-50 barn	51-75 barn	76 barn eller fler
2014	24,4	34,2	23,8	17,6
2018	20,0	34,3	25,2	20,5
2022	18,4	33,9	25,3	22,5

Nedskärningar i andra personalgrupper påverkar barnskötarna

Barn med särskilda behov men svårt att få extra resurser

- Uppskattningsvis 17-20 procent av barnen har särskilda behov, 4 procent har en identifierad funktionsnedsättning
- Skolinspektionen skriver att det tyder på en risk att en diagnos väger tyngre än personalens bedömningar av vilka barn som är i behov av särskilt stöd i förskolan.
- Rektors ansvar att barn i behov av särskilt stöd får det. Anmärkningsvärt att antalet rektorer minskat.
- 2014/15 ansvarade en rektor på kommunal förskola igenomsnitt för 2,8 enheter, 31 anställda och 150 barn.

Underbemanningens konsekvenser för verksamheten (förskolan)

- 27 procent anser att den otillräckliga bemanningen utgör en risk för barnen dagligen eller minst någon gång i veckan.
- 32 procent av barnskötarna anser att bemanningen sällan eller aldrig är tillräcklig.
- 34 procent uppger att de dagligen inte känner sig trygga och har förutsättningarna att vid hämtning/lämning ta ansvar för barnens säkerhet

.

Exempel från verkligheten

”Det var tre personal på 55 barn vid frukost varav tre diabetesbarn och ett barn med annat särskilt behov som behövde mycket stöd. Dessutom hade ett av diabetesbarnen en pump som behövde bevakas hela tiden. Då är det totalt 55 barn som ska hållas reda på”

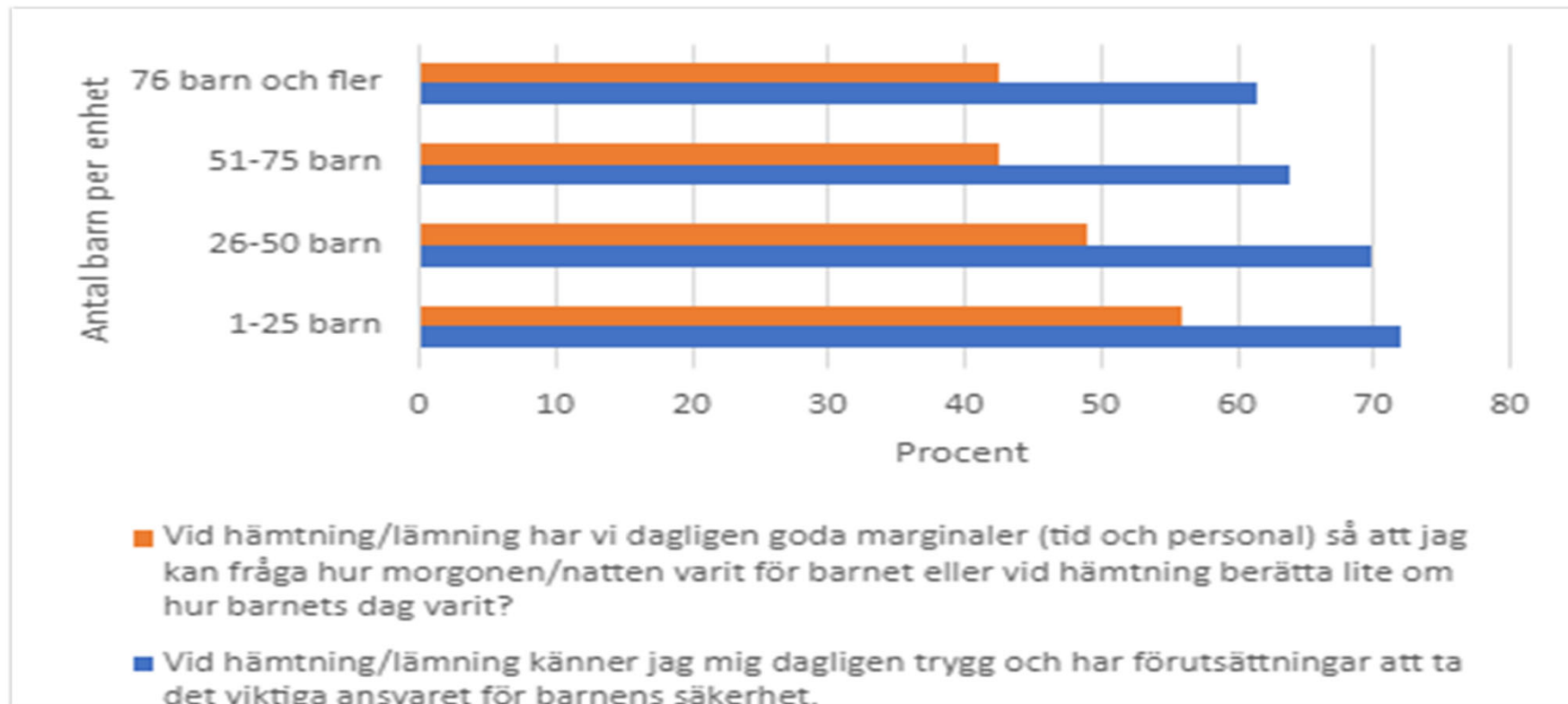
Kommunal.

Bättre förutsättningar vid mindre barngrupper

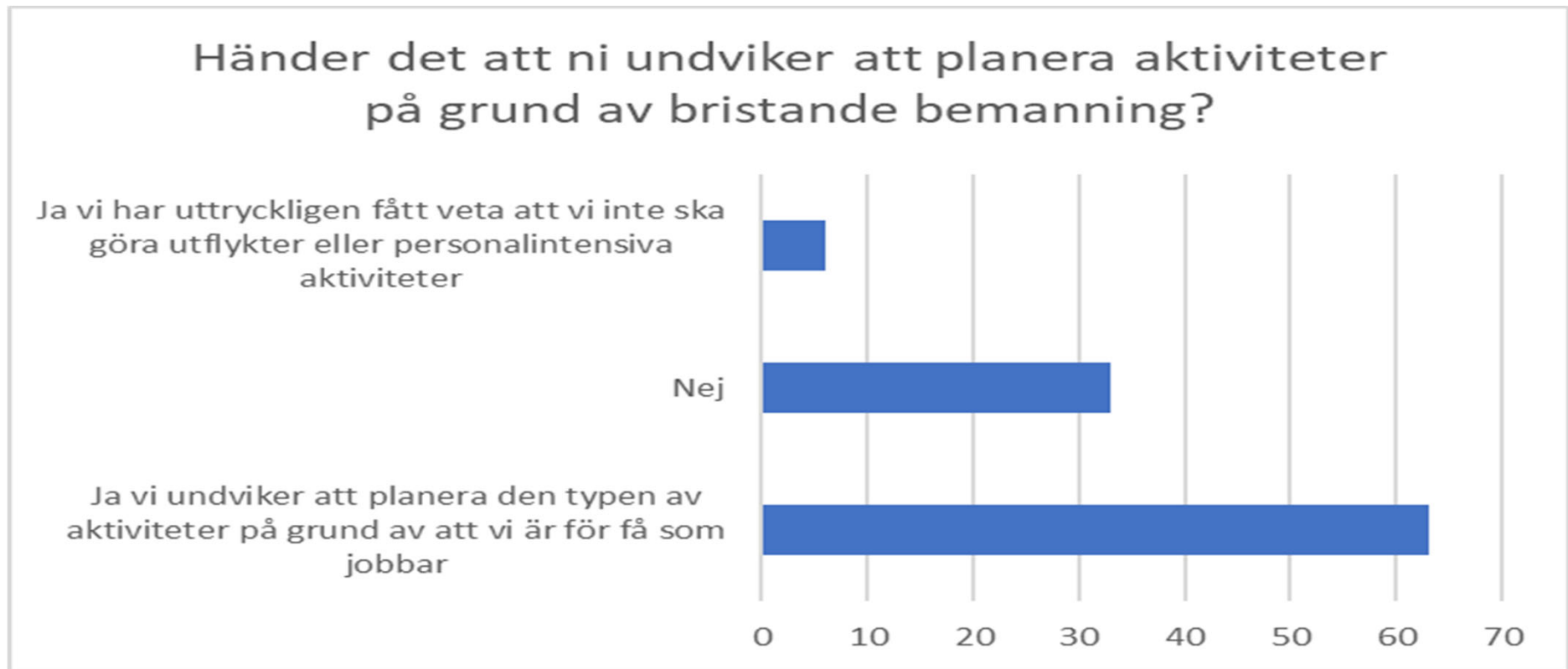
Kommunal.

Var femte förskolebarn går i en förskola med “76 barn eller fler”

Kommunal.

63 procent undviker att planera aktiviteter pga bristande bemanning

Kommunal.

Hur ofta händer det att ni inte kan genomföra planerade aktiviteter på grund av bristande bemanning på förskolan?

- 45 procent av alla barnskötarna svarade ”ett par gånger i veckan” eller ”dagligen”
- Bär samtidigt i minnet att 63 procent av alla barnskötare svarade ”Ja vi undviker att planera den typen av aktiviteter på grund av att vi är för få som jobbar”

Tid som går ifrån barngruppen

- Drygt 58 procent lägger mellan 1-4 timmar i veckan på andra arbetsuppgifter än barngruppen
- Nästan 10 procent lägger mellan 4-8 timmar i veckan (mellan 10-20 procent av heltidstjänst)
- 30 procent svarade mindre än 1 timme i veckan (under 2,5 procent av en heltidstjänst)

Underbemanningens konsekvenser för arbetsmiljön (barnskötare)

- 37 procent har dagligen svårt att hinna med att ta kortare pauser som toapaus/kaffepaus.
- 42 procent känner sig dagligen kroppsligt trötta efter sitt arbetspass.
- 36 procent känner sig dagligen psykiskt trötta efter sitt arbetspass.
- 35 procent är mycket oroliga och 32 procent är ganska oroliga för att de inte kommer att orka arbeta fram till den lagstadgade pensionsåldern.
- 24 procent av de som arbetar deltid uppger som främsta skäl att arbetet är för psykiskt och/eller fysiskt krävande för att orka arbeta heltid.

Kommunals förslag (ett urval)

- Nationella bemanningsriktlinjer - likt Norge
 - en anställd på tre barn i åldern 1-3 år och en anställd på fem barn i åldern 4-5 år
 - koppla normen till barnens vistelsetider
- Gör Skolverkets riktmärken för barngruppernas storlek till lag - (6-12 barn i åldersgruppen 1-3 år och 9-15 barn i åldersgruppen 3-5 år)
- Förskolan förtjänar ordentlig statistik, vikta barnens ålder och vistelsetid

(skulle ålder viktas in hade snittet för barn/årsarbetare 2022 vara 7,8 istället för 5,1)

Vad kostar nationella bemanningsriktlinjer? En uppskattning

- Saknas 37 693 barnskötare i Sverige!
- Personaltätheten behöver bli 3,67 barn per heltidsanställd jämfört med 2022 då genomsnittet för riket var 5,1 barn per heltidsanställd för hela landet.
- Reformen kostar ca 16 miljarder kronor om året. Dras nuvarande ifrån statsbidrag ifrån på ca 3 miljarder blir kostnaden ca 10 miljarder.
- Det går att jämföra med kontantstödet till elkonsumenter som betalades ut 2023 som var 55 miljarder kronor.
- Eller 100 miljarder i sänkta inkomstskatter mellan enbart 2011-2023.

Kommunal.

En möjlig modell

- 1-3 år högst 12 barn och 4 personal, bestående av 1 förskollärare och 3 barnskötare
- 4-5 år högst 15 barn och 3 personal, bestående av 2 förskollärare och 1 barnskötare

Kommunal.

Vad får jag för pengarna?

- Nationella bemanningsriktlinjer = social investering som ger hög avkastning
- Sjukskrivningarna av barnskötare kostar samhället ca 840 miljoner kr/år
- Barnskötare är Sveriges sjätte vanligaste yrke. Direkt berörs över 100 000 personal som arbetar i förskolan och över en halv miljon förskolebarn
- Jämställdhetsreform värd namnet för välfärdsstaten är omfördelade till kvinnors fördel.
- Arbetsmiljön förbättras, kanske tiotusentals personer med barnskötarutbildning vill arbeta på förskolan?

Kommunal.

Frågor?

Kommunal.

Tack!

Sepideh Westerberg

sepideh.westerberg@kommunal.se